

SCHUILEN ACHTER BAVINCK?

Netelenbos' beroep op Bavinck in zijn kerkelijk conflict

Inleiding

In haar zitting van 8 september 1920 bevestigt de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland de in 1919 door de classis Middelburg en de Particuliere Synode van Zeeland uitgesproken schorsing en afzetting van Ds. J.B. Netelenbos (1879-1934).¹ Met deze beslissing komt een eind aan een al meerdere jaren durend conflict. Hoewel in het conflict verschillende factoren een rol spelen, wordt Netelenbos met name veroordeeld vanwege zijn schriftbeschouwing.²

In zijn verdediging verwijst Netelenbos impliciet en expliciet naar het werk van zijn leermeester H. Bavinck (1854-1921).³ Daarmee tracht hij aan te tonen binnen de grenzen van de door Bavinck uitgezette lijnen voor de schriftbeschouwing te theologiseren.⁴ Hij zoekt een veilige schuilplaats in de kerkelijke storm die over hem heen raast. Uit zijn afzetting wordt duidelijk dat de schuilplaats, die hij in de luwte van Bavinck gevonden meende te hebben, minder veilig was dan hij dacht. Wat is daar de oorzaak van? Waarom heeft het beroep op Bavinck Netelenbos niet kunnen helpen in zijn kerkelijk conflict? In deze bijdrage wordt op die vragen een antwoord gezocht. Daartoe moet eerst worden ingegaan op de hoofdlijnen van Bavincks schriftbeschouwing. Daarna is er aandacht voor twee brochures van Netelenbos' hand en voor de discussie tussen Netelenbos en een synodale onderzoekscommissie. Tot slot worden enkele conclusies getrokken.

Hoofdlijnen van de schriftbeschouwing van Herman Bavinck

Bavinck ontwikkelt zijn schriftbeschouwing binnen het grotere kader van de theologische epistemologie, waaraan het eerste deel van zijn *Gereformeerde Dogmatiek* grotendeels gewijd is.⁵ De centrale vraag daarvan is, hoe iemand tot zekerheid komt in het kennen van God

Drs. Dirk van Keulen, (Rijksstraatweg 83, 2121 AC Bennebroek), is theoloog.

1. *Acta* 1920, art. 140.

2. Het verloop van het conflict is uitvoerig beschreven. Zie daarvoor C.J. de Kruijter, 'De erfenis niet geweigerd. Ds. Jan Bernard Netelenbos (1879-1934)', in: D.Th. Kuiper, e.a. (red.), *JGGKN, deel 6*, Kampen 1992, 83-129 (verder afgekort als 'De erfenis...'); D.Th. Kuiper, *De voormannen. Een sociaal-wetenschappelijke studie over ideologie, konflikt en kerngroepvorming binnen de gereformeerde wereld in Nederland tussen 1820 en 1930*, Meppel/Kampen 1972, 261vv.; D.Th. Kuiper, 'Gefnuikte vernieuwing. De "beweging der jongeren" in de Gereformeerde Kerken in Nederland in de periode 1910-1930', in: D.Th. Kuiper, e.a. (red.), *JGGKN, deel 1*, Kampen 1987, 64-68. Ik richt mij in deze bijdrage op de inhoudelijke kant van de zaak.

3. Netelenbos studeerde vanaf 1899 theologie aan de Vrije Universiteit. Volgens eigen zeggen heeft hij op het gebied van de dogmatiek zowel Kuiper als Bavinck bestudeerd. Aan de laatste gaf hij de voorkeur. Zie J.B. Netelenbos, 'Een terugblik', in: *Stemmen voor waarheid en vrede. Evangelisch tijdschrift voor de*